

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

**Változások az új polgári törvénykönyvben a túlélő házastárs öröklési
jogi helyzetét illetően**

Szerző: Kanti Áron

Konzulens: dr. Tókey Balázs

**Budapest
2014**

I. Bevezetés

Az 1959. évi IV. törvényt (a továbbiakban: régi Ptk.) immáron a 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: új Ptk.) váltotta fel, amely 2014. március 15-én lépett hatályba. A két polgári törvénykönyv közötti évtizedek társadalmi, gazdasági, politikai, jogi változásai indokoltá tették egy új polgári törvénykönyv megalkotását. Az új törvény megalkotása már olyan környezetben és időben született, amikor a magántulajdon előtérbe került. Az életviszonyok változásaihoz való alkalmazkodás mellett a rendkívül terjedelmes bírói gyakorlat kodifikálása is az új Polgári Törvénykönyv létrehozásának célja volt. Az új Ptk. megalkotásának indokaként szerepelhet, hogy a régi törvénykönyvet rengeteg alkalommal módosították, így stabilitása megingott.

A kódex indoklása alapján az új Ptk. egy szociális elemekkel átszótt, alkotmányosan védett piacgazdaság magánjogi feltételeit teremtette meg. A törvény a szociális piacgazdaság társadalmi-gazdasági modelljét vette alapul.

Dolgozatomban a korábbi és a jelenlegi jogszabály öröklési jogi rendelkezéseit vizsgálom, azok jelentős változásait a túlélő házastárs helyzetét illetően, illetve a változások okait, mozgatórugóit, valamint az új szabályozás jövőbeni potenciális jogi, társadalmi hatásait.

Az öröklési jogi könyv változtatásához a közjegyzői és a bírói gyakorlat által támasztott módosítási igény különösen hozzájárult. A változtatások fő oka a magántulajdon megnövekedett szerepe, ezáltal az öröklés jelentőségének megnövekedése¹. A hagyatékok értéke általánosságban az idő múlásával egyenesen arányosan nő. A társadalomban is olyan változások mentek végbe, amelyek indokoltá tették az öröklési jogi szabályozás módosítását; ilyen az átlagéletkor megnövekedése, illetve családi változások, mint a család összetételének megváltozása, a házasság jelentőségének átértékelődése, valamint a válások egyre növekvő száma. Az öröklési jogi szabályok koncepcionális újragondolását tehát az is indokolta, hogy a törvényes öröklés eddigi szabályai a bonyolultabb gazdasági, társadalmi, családi viszonyok között nem adott kellően rugalmas lehetőséget a vagyonról való rendelkezés körében. Ezért az új Ptk. rendszeréből mindenképpen az olvasható ki, hogy a végrendeleti öröklés kiemelt szerepet kapott.

A túlélő házastárs öröklését illetően jelentős változások a törvényes öröklésben, a végintézkedésen alapuló öröklésben, illetve a kötelesrészről szóló fejezetben találhatóak.

¹a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: új Ptk.) indoklása , II.

II. Végintézkedésen alapuló öröklés

II.1. Közös végrendelet

Az 1959-es Ptk. két vagy több személy azonos okiratba foglalt végrendelezését kivétel nélkül érvénytelennek tekintette².

A szabályt a jogalkotó azzal magyarázta, hogy azonos okiratba foglalt végintézkedés esetén a felek egymást befolyásolhatják, amely az akaratnyilvánítás hibája, így az egyik személy indokolatlan előnyt szerezhetne saját maga számára³.

Az új Ptk. a közös végrendeletet nem tilalmazza abszolút jelleggel, hanem érvényesnek ismeri el a házastársak azonos okiratba foglalt írásos végrendeletét, amennyiben a közös végrendelet az életközösség fennállása alatt készült⁴. A közös végrendeletet egyoldalúan nem lehet érvényteleníteni.

A jogalkotó magyarázata alapján a szabály bevezetését az ügyvédi és a közjegyzői gyakorlatban felmerült igények tették szükségessé⁵.

Az újra bevezetett intézménnyel⁶ kapcsolatban a jövő joggyakorlatában várhatóan felmerülnek még kérdések. Először is fennáll-e majd az a lehetőség, hogy a házastársak egyike felmondja egyoldalúan a közös végrendeletet oly módon, hogy ezek után a másik félre se legyen kötelező, vagy a házastársak a vagyonukkal való élők közötti rendelkezési szabadságát a megtett közös végrendelet befolyásolja-e, illetve mennyiben⁷?

III. Törvényes öröklés

III.1. Osztályrabocsátási kötelezettség

Az osztályrabocsátás szabályozásában az új Ptk. annyiban tér el elődjétől, hogy az osztályrabocsátási kötelezettséget a végintézkedésen alapuló öröklésre is kiterjeszti, ha a közösen öröklő leszármazók a törvényes örökrészüknek megfelelő hányadot örökölnek a végintézkedés alapján⁸.

A túlélő házastárs helyzetét az osztályrabocsátás tárgykörében a megváltozott öröklési jogállás miatt éri változás. Mivel a túlélő házastárs az új Polgári Törvénykönyv alapján

² 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Ptk.) 644. §

³ Gellért György (szerk.): A Polgári Törvénykönyv magyarázata, Budapest, 2001, KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft., 2222.o.

⁴ 2013. évi V. törvény 7:23. §

⁵ Vékás Lajos (szerk.): A Polgári Törvénykönyv magyarázatokkal, Budapest, 2013, Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft, 996.o.

⁶ az '59 előtti öröklési jogunk is érvényesnek ismerte el a házastársak közös végrendeletét (Gellért (szerk.), 2001, 2222.o.

⁷ Weiss Emilia: A Ptk. öröklési jogi könyvének koncepciója, PJK, 2001/6., 17.o.

⁸ Gadó - Németh - Sáriné: Ptk. Fordítókulcs, Budapest, 2013, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 422.o.

állagörökös lesz a törvényes öröklési szabályok szerint⁹, felmerülhet a jövőben az a kérdés, hogy - figyelemmel a régi és az új Ptk. azonos szabályára, miszerint osztályra bocsátási kötelezettsége csak a közösen öröklő leszármazóknak van - abban az esetben, ha csak egy leszármazó és a túlélő házastárs marad hátra, akkor van-e egyáltalán osztályrabocsátási kötelezettségük vagy pedig ebben az esetben a túlélő házastárs egyúttal leszármazónak is tekintendő? Ez esetben ugyanis a túlélő házastárs örökségének mértéke a szabályozástól függően eltérő lehet, amely közvetlenül érinti öröklési jogi helyzetét. Ennek a kérdésnek a gyakorlati alkalmazása függ a hagyatéki ügyekben eljáró közjegyzők illetőleg az ítélkezési gyakorlat jogértelmezésétől.

III.1. Házastárs öröklése leszármazó mellett

A kérdést a régi Ptk. a 615.§- a szabályozza, miszerint az örökhagyó házastársa öröklő mindannak a vagyonnak a hasznélvezetét, amelyet egyébként nem ő örökölt¹⁰. A házastárs hasznélvezeti joga nem csak a hagyaték konkrét részeire terjedt ki, hanem a hagyaték minden elemére, amely nem a házastárs öröksége. A házastárs így nem lesz állagörökös ilyen esetben, azaz nem örökölt tulajdont. Amennyiben az örökhagyónak öröklésre képes leszármazói voltak, a leszármazók örökölnék állagot, és valamennyi hagyatéki vagyon hasznélvezeti joga a házastársat illeti. A házastársat megillető hasznélvezeti jog törvényes öröklési jogi minőségéből adódik, hogy ipso iure átszáll a túlélő házastársra¹¹ az örökhagyó halálának pillanatában, nincs szükség konkrét arra vonatkozó rendelkezésre, illetve nem az örökösökkel szemben érvényesítendő kötelmi igényként jelentkeznek. Az ipso iure átszállás feltétele, hogy ne álljon fenn a 600.§ által felsorolt törvényes öröklésből való kiesés elemei közül egyik sem, illetve a 601.§ rendelkezése alapján feltétel, hogy az öröklés megnyílásakor a házastársak közötti életközösség álljon fenn. Speciális esetben ugyanazon a vagyontárgyon két hasznélvezeti jog is fennállhat. Ilyen speciális eset például, amikor a hagyaték egyik vagyontárgyát szerződéses hasznélvezeti jog terheli. Ekkor az állagörökös hasznélvezeti joggal terheltlen örököli meg a vagyontárgyat, azonban a házastárs a tárgyon keletkezett (második) hasznélvezeti jogával csak akkor élhet, ha a szerződésen alapuló hasznélvezeti jog megszűnt¹².

A régi Ptk. alapján a házastárs hasznélvezeti joga az örökhagyó végrendeletével kizárható, akár kifejezett nyilatkozattal, vagy mellőzéssel¹³.

A 616. § (1) bekezdés alapján a leszármazók kérhetik a hasznélvezeti jog korlátozását. A 615.§ (2) bekezdés szerint a házastárs hasznélvezeti joga megszűnik új házasság kötésével. Ezt a szabályt a jogalkotó az özvegyi jog¹⁴ alapjával magyarázza, azaz a túlélő házastárs és

⁹ Lásd: III.1. fejezet

¹⁰ régi Ptk. 615. § (1)

¹¹ Gellért (szerk.), 2001, 2062.o.

¹² Gellért (szerk.), 2001, 2063.o.

¹³ PK 82. számú állásfoglalás

¹⁴ Özvegyi jognak nevezik a házastárs hasznélvezeti jogát a leszármazók tulajdonába kerülő örökségen.

örökgyó közötti szoros családi kapcsolattal, és ez alapján az özvegy számára a megszokott életkörülmények biztosításával.

Az új Polgári Törvénykönyv a túlélő házastárs leszármazó melletti öröklését lényegesen megváltoztatta a korábbi szabályozáshoz képest. A rendelkezést a 7:58. §- a tartalmazza. Az új Ptk. a házastárs haszonélvezeti jogát a régi Ptk. szabályához képest leszűkíti, így a haszonélvezeti jog nem az egész hagyatékra terjed ki, amelyet nem a túlélő házastárs örököl, hanem kizárólag az örökgyóval közösen lakott lakásra és az hozzá tartozó berendezési és felszerelési tárgyakra. Az özvegyi jog emellett tartalmaz a haszonélvezeti jogon kívül a hagyatékból egy gyermekrésznyi örökséget, amely tekintetében a túlélő házastárs állagörökös lesz. A szabályozás a leszármazók öröklésének elsőbbségét kívánja biztosítani, emellett a jogalkotó mindkét törvénykönyv megalkotása során szem előtt tartotta azt, hogy az özvegy lakhatása az örökgyó halála után is biztosítva legyen. Az özvegyi jog e módon való korlátozása megfelel a kitűzött célnak, a túlélő házastárs életkörülményeinek és megszokott környezetének biztosítását pártolja. A korábbi törvénykönyvvel szemben az új Ptk. 7:58. § (2) bekezdése a haszonélvezeti jog leszármazók általi korlátozását kizárja. Ugyanezen bekezdés tiltja az özvegy haszonélvezeti jogának a leszármazók általi megváltási igényét. A törvény lehetővé teszi, hogy az özvegy az őt állagörökösként megillető egy gyermekrésznyi hagyatéka helyett holtig tartó haszonélvezeti jogot szerezzen a hagyaték egészére, amennyiben az örökösök ebben osztályos egyezségben¹⁵ megállapodnak. Ez a rendelkezés a régi, megszokott szabály és az új között von átmenetet, az új szabályozásra való áttérés elősegítése céljából¹⁶. Az új Ptk. holtig tartó haszonélvezeti jogot említi, azaz a házastársnak az örökgyóval közösen lakott lakáson és ahhoz tartozó berendezési és felszerelési tárgyakon való haszonélvezeti joga egy esetleges új házasság kötésével sem szűnik meg, szemben a korábbi Ptk. rendelkezésével, amely az új házasságkötést az özvegyi haszonélvezetet megszüntető okként tüntette fel.

A kérdéskörben az új Ptk. átfogó és lényeges változásait számos társadalmi tényező indokolta. Az öröklés szempontjából lényeges, hogy az idő múlásával a hagyatékok tartalma, összetétele átalakuláson ment keresztül, amelyhez a régi Ptk. szabályai már nem alkalmazkodtak kellőképpen. A hagyatékok részei gyakran olyan dolgok, vagyontárgyak, amelyek használatlaltal vagy az idő múlásával elhasználódnak, vagy minőségük, értékük jelentősen csökken. A hagyaték ezen részein egyszerre tulajdonjogot és haszonélvezeti jogot létesíteni nem célszerű, mivel így az állagörökös egyértelműen hátrányos helyzetbe kerül a haszonélvezeti örökössel szemben, mert mire oda kerül a sor, hogy tulajdonjogának minden jogosítványát gyakorolja, ingó tulajdona talán már elhasználódott, vagy jelentős értékcsökkenésen ment keresztül. Az örökgyó gyakran készpénzt, vagy bankszámlapénzt

¹⁵ *osztályos egyezség*: a hagyatéki eljárásban az örökösöként érdekelték között létrejött - a hagyatékban való részesedés mellett és kizárólag a hagyatéki vagyona (annak egészére vagy részére) vonatkozóan kötött -, a hagyatékból való részesedést a hagyaték megnyíltára visszamenőleges hatállyal meghatározó, élők közötti jogügyletnek nem minősülő egyezség [a hagyatéki eljárásról szóló 2010. évi XXXVIII. törvény 6.§ (1) k)]

¹⁶ új Ptk. indoklása, VIII. cím 2.

hagy maga után, amelyre az állagöröklés és az özvegyi jog egyidejű alkalmazása alkalmatlan, amelyet a bírói gyakorlat is igazol¹⁷. A hagyaték összetételének megváltozása mellett számos családszerkezeti változás is bekövetkezett, amely szintén az új szabályozás igényét támasztotta. A házasságok felbontásának száma az évtizedek során megnőtt, ennek egyik oka az élettársi kapcsolatok elterjedte¹⁸. A válások megnövekedése az újraházasodás lehetőségét vonja maga után, így ezek száma megnőtt az elmúlt időkben. A korábbi házasságokból gyakran gyermekek is születtek, így az új házassággal a családszerkezet jelentősen átalakul, és bizonyos érdekütközés léphet fel a korábbi házasságból született gyermek(ek) és az új házastárs személye között, amely tapasztalati úton már bebizonyosodott a bírói jogalkalmazáson keresztül¹⁹. A több házasodás potenciális velejárója, hogy a korábbi házasságból született leszármazók életkora és az esetleges későbbi - az örökhatáronál gyakran évtizedekkel fiatalabb - házastárs életkora nagyjából megegyezik, azonos generáció tagjai, így a leszármazóknak esélyük sincs az örökség hasznélvezettől mentes megszerzésére. Az ilyen fennálló körülmény is szülhet öröklési jogi konfliktusokat. Előfordulhat az újraházasodások következtében az is, hogy az állagörökös leszármazó halála előbb bekövetkezik az özvegyi jogra jogosultnál, és tulajdonjogának összes részjogosítványát sosem tudja gyakorolni. Jogosult ugyan elidegeníteni az ingatlant, de csak hasznélvezettel terhelt, amely lényegesen alacsonyabb piaci árat von maga után, valamint csökkent értékű hitelfedezetként tud szolgálni²⁰. A hasznélvezeti jog újraházasodással való megszűnését az új Ptk. az igazságosság tükrében utasítja el. A való életben ugyanis a túlélő házastárs gyakran olyan helyzetbe került, hogy választania kellett gyakorlatilag a lakhatást biztosító hasznélvezeti jog és egy új házastársi kapcsolat között, amely dilemmát igyekszik feloldani a holtig tartó hasznélvezeti jog szabálya²¹.

Meglátásom szerint az új Polgári Törvénykönyv szabályozása az özvegyi jog leszármazók melletti érvényesülésének kérdésében számos lehetséges jövőbeli hatást fog kiváltani a társadalomban és a jogalkalmazásban egyaránt. A hasznélvezeti jog általában bonyolultabbá teszi az öröklést, a használat szabályozása és az ahhoz kapcsolódó lehetséges érdekellentéteknek eredményeként feltehetően több peres eljárás lesz ebben a tárgykörben a jövőben. Az állagörökösök és az özvegyi jogra jogosult szereplésével számos kényszerű jogközösség fog létrejönni, amely az érdekek sokfélesége miatt is könnyen jogvitába torkollhat. A holtig tartó hasznélvezeti jog szabálya lehetőség ad a túlélő házastársnak, hogy különösebb megfontolás, az anyagi helyzete biztos romlásának veszélye nélkül új

¹⁷ Egy bírósági határozat (BH1979. 367.) a következő tételt fogalmazza meg: „Ha az özvegyi hasznélvezet készpénzen áll fenn, a hasznélvezeti jog zavartalan gyakorlása érdekében akként kell azt fenntartásos takarékbetétben elhelyezni, hogy annak kamatai a hasznélvezet fennállása alatt az özvegyet illetik.” A jogalkalmazó köztes megoldást alkalmaz a készpénz-hagyaték esetére, amely mutatja, hogy a készpénzen való hasznélvezeti jog és tulajdonjog párhuzamos elismerése aggályos.

¹⁸ V.ö.: Ruzsicska Yvette: Házasságok, válások, és az élettársi kapcsolatok viszonya a gyermekvállalással

¹⁹ Egy bírói döntés (BH1986. 233.) egy ilyen konfliktus során született, ahol az előző házasságból született gyermekek a hasznélvezeti jog korlátozása iránt indítottak pert. Az ítélet alapján figyelembe kell venni ilyen esetben a házastárs életkorát, egészségi állapotát, életkörülményeit, anyagi helyzetét.

²⁰ Vékás Lajos (szerk.), 2013, 1011.o.

²¹ új Ptk. indoklása, VIII. cím, 2.

házasságot kössön, nem azt tekintve döntő szempontnak, hogy szüksége van-e a haszonélvezeti jog további gyakorlására. A holtig tartó haszonélvezeti jognak ugyanakkor van árnyoldala is az örökösök szemszögéből, adódhat olyan eset, hogy a leszármazók nem szerzik meg soha korlátlanul minden dologi jogi jogosítványukat az ingatlanra. Az ilyen választásra kényszerült özvegyek helyzetének megszűnésével a házasságkötések száma a jövőben megnőhet - noha nem kiugró mértékben -, amely jelentős társadalmi változásnak tekinthető. Mivel a leszármazók által támasztható igényt az özvegyi haszonélvezeti jog korlátozása iránt az új Ptk. kizárta, az özvegy haszonélvezetének korlátozására irányuló perek megszűnnek. Ellentmondásos helyzet azonban előállhat ott, ahol a túlélő házastárs többszöri házassága és megözvegyülése miatt „felhalmozott” özvegyi jogok kizárólagos használata a leszármazó állagörökösök számára méltánytalan - és így számukra sérelmes - jogi állapotot jelent. Ennek a kérdésnek az orvoslása a jövőben a bírói gyakorlatra vár, illetve esetlegesen a jogalkotó által a törvény kiegészítésére/módosítására.

III.2. A házastárs megváltási igénye

A régi Ptk. 616. § (3) - (5) bekezdése a haszonélvezeti jog megváltásának igényét²² a házastársnak a leszármazóknak, illetve az ági örökösöknek egyaránt biztosítja. Az örökösök közötti közös megegyezésre sincs szükség, bármelyik örökös kérheti a megváltást, azonban így a megváltás csak a kérelmező örök részére hat ki. A megváltás kérelmezése nem kötelezi a bírót (vagy a közjegyzőt) a jóváhagyásra, bizonyos esetekben elutasításra is sor kerülhet. A mérlegelés során az özvegy és az örökösök jövőbeni helyzetét kell figyelembe venni, amennyiben a haszonélvezeti jog megváltása valamelyik fél méltányos érdekeit sértené, vagy jelentős hátrányt okozna, az elutasításnak helye van. A haszonélvezeti jog személyhez tapadó jellegéből adódóan a túlélő házastárs halála esetén az örökösök nem folytathatják a megváltással kapcsolatos eljárást²³. A haszonélvezet szerződéses rendezéséhez a haszonélvező és az örökösök egyetértése szükséges.

A régi Ptk. nem engedi meg a haszonélvezet tárgyát képező ingatlan, illetve ahhoz tartozó berendezési és felszerelési tárgyak megváltását, amely szabályozás egyértelműen a túlélő házastárs érdekét védi. Az ilyen típusú megváltást kizárólag az érdekeltek megállapodásával engedi a bírói gyakorlat²⁴.

Leszármazók esetében a megváltás mértéke úgy alakul, hogy a házastárs és a gyermekek egyenlő rész kapjanak, és a házastársat olyan rész illeti meg, amelyet a leszármazókkal együtt örökölné, mint az örökhagyó gyermeke. A házastársat ági öröklésnél az ági vagyon egyharmad része illeti meg.

A megváltás „ellenértékét” elsősorban természetben kell kiadni. A természetbeni kiadást elősegíti, hogy nincs akadálya annak, hogy a házastárs bizonyos vagyontárgyak felett kizárólagos tulajdonjogot szerezzen a megváltás fejében járó juttatás gyanánt. A

²² Az 1977. évi IV. törvény iktatta be a megváltás intézményét.

²³ PK 84. számú állásfoglalás

²⁴ PK 84. sz.

természetbeni kiadás nehézsége, lehetetlensége esetén a haszonélvezeti jog készpénzzel is megváltható. A megváltással érintett vagyon tekintetében a túlélő házastárs állagörökös lesz. A régi Ptk. alapján a haszonélvezeti jog megváltására irányuló kérelem a hagyatéki eljárásban, vagy hagyatéki eljárás hiányában a hagyaték megnyílásától számított egy éven belül terjeszthető elő. A régi törvény azzal magyarázza a rövid határidőt, hogy a megváltással változik az öröklési rend, a hagyatéki tartozásért helytállni köteles személyek köre bővül, ezért a mihamarabbi rendezés indokolt.

A hatályos Ptk. az özvegyi haszonélvezeti jog megváltását a korábbi kódexhez képest több helyen eltérően szabályozza a 7:59. §-ában.

A leszármazók haszonélvezet korlátozására irányuló igénye megszűnik, a megváltás intézményét azonban fenntartja az új kódex is. A megváltást az új szabály szerint kizárólag a házastárs kérheti, a leszármazók megváltási igénye megszűnik. A házastárs olyan esetben is kérheti a megváltást, ha a leszármazók számára - osztályos egyezségben - már korábban holtig tartó haszonélvezeti jogot biztosítottak az egész hagyaték felett. Változott az érvényesíthetőség időbeli korlátja is, ugyanis a megváltás jogosultja - azaz jelen esetben kizárólag az özvegy - bármikor érvényesítheti igényét. Az időbeli korlát megszüntetése mellett a hatályos Ptk. nem rendelkezik a megváltás időpontjánál - az előző Ptk.- val ellentétben - arról, hogy a megváltásnak a hagyatéki eljárás során kell történnie, illetve hogy a megváltást a hagyatéki eljárás lebonyolítására illetékes közjegyzőnél kell kérni. A törvény indoklása alapján ez az újítás lehetővé teszi, hogy a megváltásig eltelt, akár hosszú idő során a felek vagyoni, személyi viszonyainak megváltozását figyelembe lehessen venni. A törvény úgy rendelkezik, hogy a haszonélvezeti jog megváltásánál a leszármazó és a házastárs méltányos érdekeit figyelembe kell venni. Ez utóbbi rendelkezés új, a korábbi Ptk. nem tartalmazta. A megváltás mértéke, illetve módja tekintetében nem történt változás.

Az előzőekben tárgyalt rendelkezésekből is kitűnik, hogy a jogalkotó a túlélő házastárs helyzetét illetően arra törekszik, hogy az özvegy az örökhagyó halála előtt megszokott életkörülményeket, környezetet a személyi státuszában bekövetkezett változás után is élvezni tudja. A megváltási igény kizárólag özvegy általi érvényesíthetősége is ezt a törekvést tükrözi. A haszonélvezeti jog megváltásának lehetősége azt szolgálja, hogy haszonélvezettel járó terhek, hátrányok, potenciális konfliktusok kiküszöbölhetőek legyenek, amely az özvegy és az állagörökösök érdekeit akár egyszerre szolgálja. Az érvényesíthetőség időbeli korlátjának feloldása összhangban van azzal az elvi ténnyel, hogy az öröklési igény nem évül el²⁵. A méltányos érdekek figyelembe vételének jogszabályba való beillesztésével a jogalkotó a megváltás intézményén keresztül igyekszik a leszármazók érdekeit is védeni.

A haszonélvezeti jog megváltásának új szabályai várhatóan szintén fognak társadalmi, jogi változásokat vonni maguk után a gyakorlatban. A törvény indoklása szerint a leszármazók

²⁵ Vékás Lajos: Parerga - dolgozatok az új Polgári Törvénykönyv tervezetéhez, Budapest, 2008, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 318.o.

méltányos érdekeinek figyelembe vétele elsősorban a megváltás időpontjának özvegy általi megválasztására vonatkozik. Ebből a rendelkezésből arra lehet következtetni, hogy egy esetleges jogvita során a leszármazó hivatkozhat arra, hogy az ő méltányos érdekének sérelme következik be, amennyiben az özvegy számára alkalmatlan teljesítési nehézséget vagy más hátrányt okozó időpontban érvényesítené megváltási igényét. Amennyiben a leszármazót méltánytalan érdeksérelem érné, a haszonélvezetet öröklő felperes keresetét a bíróságnak el kellene utasítania. Ez a gyakorlatban előforduló eset azonban ellentétes azzal a rendelkezéssel, hogy a túlélő házastárs „bármikor” érvényesítheti megváltási igényét²⁶. Mindemellett ezt csupán látszólagos szabályozási ellentmondásnak vélem, mert a megváltási igény érvényesíthetősége időbeli korlátjának eltörlése nem értelmezhető akként, hogy az mellőzhetővé tenné az érintettek méltányos érdekeinek figyelembevételét előíró új törvényi feltételt. Inkább azt látom e szabályozási változásban, hogy a házastársi haszonélvezeti jog megváltása iránti igény időzítése ezentúl az özvegy élethelyzetének tényleges alakulásához igazítható, s ehhez kellő rugalmasságot biztosít a méltányosság kölcsönös érvényesülésének törvénybe iktatott követelménye.

A leszármazók megváltási igénye ugyan megszűnik, de a gyakorlatban ez a változtatás nem valószínű, hogy jelentős hatást kiváltani. Az előző törvény ugyan a leszármazók számára is biztosított megváltási igényt, de csak a hagyatéknak az örökhagyó és a túlélő házastárs által lakott lakáson és általa használt berendezési és felszerelési tárgyakon kívüli elemeire. Az új Ptk. szabályozása alapján az említett hagyatéki vagyონrészekon kívül az özvegynek nincs további haszonélvezeti joga, így a hagyatéknak más elemeire - amelyekre nézve az előző Ptk. biztosította a leszármazók megváltási igényét -, a megváltás fogalmilag kizárt. Az új Ptk. a megváltási igényre vonatkozó időbeli korlátjának feloldásával a jövőben megszünteti az olyan méltánytalan helyzeteket, amelyet a régi Ptk. szűk időlimitje akár az özvegy, akár az örökös oldalán okozta kényszer eredményezhetett. Ilyen eset lehetett például az, amikor a hagyatéknak megnyílásakor az állagörökös még kiskorú volt, és ezért potenciálisan hátrányos helyzetbe került. Az időkorlát feloldása társadalmi vonatkozásban feltehetően megváltoztatja az özvegy és a leszármazók jövőbeli viszonyát²⁷.

III.3. Házastárs öröklése szülő mellett

A kérdéskört a régi Ptk. a leszármazók hiánya szemszögéből közelíti meg, és a 607. § (4), valamint a 608. § (1) szabályozza. A törvény szerint amennyiben az örökhagyónak nincsenek leszármazói, törvényes örökösként a házastárs fogja a teljes hagyatékat örökölni. Az özvegy öröklésének feltétele, hogy az örökhagyóval érvényes házasságban éljen az örökhagyó haláláig. Amennyiben a házasság felbomlik, a (volt) házastárs nem lesz törvényes örökös. A szülők törvényes örökösként akkor szerepelnek, amikor az örökhagyónak nincs házastársa,

²⁶ Petrik Ferenc (szerk.): Polgári jog - Kommentár a gyakorlat számára, Budapest, 2013, 66.o.

²⁷ Vékás, 2008, 319.o.

illetve nincsenek leszármazói. A szülők a hagyatékot fejenként egyenlő arányban öröklik. A szülők kiesése esetén annak leszármazói örökölnék.

A házasság a bírói felbontás esetén a házasság felbomlását kimondó ítélet jogerőre emelkedésének napján szűnik meg²⁸. A való életben így előfordulhatott volna olyan eset, hogy a bontóper már az örökhagyó életében folyt, azonban a bontó ítélet jogerőre emelkedése előtt elhunyt az örökhagyó. Ilyen esetben inkorrekt és méltánytalan lenne, ha azért örökölné a kvázi ex házastárs, mert a házasságuk formailag és „papíron” még nem bomlott fel. Az ilyen méltánytalan esetek kiküszöbölésére született az a szabály, amely kizárja a túlélő házastárs törvényes öröklését olyan esetben, amikor a közte és az örökhagyó közötti életközösség már az örökhagyó életében felbomlott, illetve az életközösség helyreállítására nem volt kilátás.

Az új Polgári Törvénykönyv e tárgykört szabályozó 7:60. §-ában nem a leszármazók hiánya van kiemelve, hanem a házastárs szülők melletti öröklése. A szabályozás szerint amennyiben az örökhagyónak nincs leszármazója, vagy nem örökölhét²⁹, a túlélő házastárs az örökhagyóval közösen lakott lakás és az ahhoz tartozó berendezési és felszerelési tárgyak tulajdonjogát szerzi meg az örökléssel. A hagyaték ezen felüli részének felét az özvegy, másik felét az örökhagyó szülei öröklik fejenként egyenlő arányban. Százalékok szerinti megosztás alapján a hagyaték a túlélő házastárs kizárólagos tulajdonába kerülő részén felüli részéből 50%-ot az özvegy, 25-25%-ot az örökhagyó szülei örökölnék. A régi Ptk- hoz képest az új szabályozás lényeges változást hozott, ugyanis a túlélő házastárs mellett az örökhagyó szülei egy sorban állagörökösök lettek. Amennyiben az egyik szülő kiesik az öröklésből, a neki jutó részt a másik szülő és az özvegy fejenként egyenlő részben öröklik, azaz ilyenkor a hagyaték a túlélő házastárs kizárólagos állagörökségét meghaladó részéből az özvegy 62,5%-ot, a másik szülő 27,5%-ot kap.

A változások meghozatalát főként társadalmi tényezők indokolták. Olyan esetben, amikor az örökhagyó halála után szülei még élnek, feltehetően az örökhagyó - a legtöbb esetben legalábbis - fiatalon hunyt el. A mai világban a fiatalok gyakran kapnak szülői anyagi támogatást, és ez a támogatás nem feltétlenül esik az ági vagyon kategóriája alá, így a régi szabályozás alapján nem kerülne vissza a szülőkhöz. Ilyen esetben az özvegy kizárólagos állagöröksége a teljes vagyonra a szülőkkel szemben nem korrekt jogi megoldás. Olyan életszerű eset is elképzelhető, hogy az örökhagyót idős szülei élték túl, akiket gyermekük tartott el. A szülők az özvegygel egy sorban való állagöröklése mindenképpen indokolt volt.

A szülők és a túlélő házastárs közötti korkülönbség mellett az özvegyi haszonélvezet kiterjesztése a szülők állagörökségére lehetetlenné tette volna a szülők számára az örökség haszonélvezettől mentes megszerzését.

A túlélő házastárs korábbi életkörülményeinek biztosítására újfent törekszik a jogalkotó azzal a szabállyal, hogy az örökhagyóval közösen lakott lakás és ahhoz tartozó berendezési és

²⁸ a házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény 20. §

²⁹ Lehetséges, hogy az örökhagyónak van élő leszármazója, de például érdemtelen az öröklésre, ilyen esetben nem lesz törvényes örökös.

felszerelési tárgyak az özvegy kizárólagos tulajdonába kerülnek. Az egyik szülő kiesése esetén annak leszármazója nem örököl, így - a régi Ptk. rendelkezésével ellentétben - az új kódexben nem érvényesül a helyettesítés elve.

A változtatások nem minden esetben fogják éreztetni hatásukat a gyakorlati életben. Gyakori ugyanis, hogy a hagyaték teljes egészét mindössze az az ingatlan és azok az ingók teszik ki, amelyek kizárólagos tulajdonjogát az új Ptk. értelmében a túlélő házastárs örököli. A társadalmi viszonyokhoz jobban igazodó új szabályozásnak is van árnyoldala, amelynek súlya a gyakorlati jogalkalmazásban fog kiderülni. A közös állagöröklések biztosításával ugyanis jogközösségek jönnek létre, akár olyan vagyontárgyak felett, amelyek a házassági közös vagyon részei voltak³⁰. Az ilyen tulajdonközösségek megszüntetésére és/vagy a használati jogok szabályozására, rendezésére irányuló perek száma feltehetően megszorodik a jövőben.

III.4. Házastárs egyedüli öröklése

Az előzőekben említett módon a régi Ptk. a házastárs (vagy a bejegyzett élettárs) egyedüli öröklését biztosította akkor, ha az öröknyagnak nincsenek leszármazói. A törvény a leszármazók öröklésre képtelenségét nem említi meg.

Az új Ptk. a házastárs egyedüli öröklését kizárólag olyan esetben biztosítja, ha leszármazó és szülő nincs, vagy nem örökölhet. Az új rendelkezés a leszármazók, és/vagy a szülők öröklésre való képességét is előírja. A bejegyzett élettárs nem szerepel a túlélő házastárs mellett a 7:61. §-ában. A házastárs kizárólagos öröklésének az ági öröklés szabhat határt.

III.5. Házastárs hasznélvezeti joga ági vagyonra

A házastárs ági vagyonnal kapcsolatos öröklési jogi helyzetéről a korábbi Ptk. 616. § rendelkezik. A törvény általános hasznélvezet-öröklést biztosít a házastársnak, amely kiterjed az egész hagyatékra, így az ági vagyon is beletartozik. Ennél fogva az ági vagyon³¹ megváltása esetén a házastársnak jutó részt szabályozza a szakasz (4) bekezdése. E szerint a házastársat a hasznélvezeti joga megváltása esetén az ági vagyon egyharmad része illeti meg, függetlenül egyéb tényezőktől.

Az új Ptk. 7: 69. § rendelkezik a házastárs ági vagyonon meglévő hasznélvezeti jogáról, mivel az új rendszerben a házastárs nem általános hasznélvezet-örökös. A hatályos szabályok alapján a házastárs a teljes ági vagyonra kiterjedő, holtig tartó hasznélvezeti jogot kap. A hasznélvezeti jog megváltását ez esetben nem csak a házastárs, hanem az ági örökös is a jövőre nézve bármikor kérheti, időbeli korlátozás nélkül. Előfordulhat, hogy az öröknyagnal közösen lakott lakás és ahhoz tartozó berendezési és felszerelési tárgyainak valamely része

³⁰ Petrik (szerk.), 2013, 67.o.

³¹ Az ági vagyonba tartoznak azok a szokásos ajándékozás mértékét meghaladó vagyontárgyak, amelyeket az öröknyagó az ő felmenőitől kapott, a hagyaték nem ági vagyonba tartozó részei szerzeményi vagyonnak minősülnek.

ági vagyon, azonban ezekkel szemben ilyenkor sem kérhető a házastárssal szemben a haszonélvezeti jog megváltása. Ági vagyonon fennálló haszonélvezeti jog megváltása esetén az özvegyet az ági vagyon egyharmadának tulajdonjoga illeti meg. A törvény új rendelkezésként írja elő, hogy a megváltásnak a haszonélvezeti örökös és az állagörökösök méltányos érdekeinek figyelembevételével kell történnie.

Az ági vagyont terhelő haszonélvezeti jog megváltása időbeli korlátjának feloldása mögött a megfontolás azonos, mint a házastárs önálló megváltási igényénél nem ági vagyon alá tartozó hagyatéki részek feletti haszonélvezeti jogán, miszerint az új szabályozás lehetővé teszi, hogy az érintettek vagyoni és személyi viszonyaiban az idők során bekövetkezett változásokat figyelembe lehessen venni. A méltányos érdekek figyelembe vétele ági vagyon esetében is elsősorban a megváltás időpontjának megválasztására vonatkozik. A régi Ptk.-val ellentétben a hatályos törvény az ági vagyonra is holtig tartó haszonélvezeti jogot biztosít, azaz a túlélő házastárs új házasságkötésével sem szűnik meg.

Véleményem szerint a házastárs ági vagyont terhelő haszonélvezeti jogának új szabályai csak bizonyos tekintetben fognak változást kiváltani a jövőben. Főként az időbeli korlát feloldása fog feltehetően hatást gyakorolni, ennek eredményeként a haszonélvezeti örökös és az ági örökösök jövőbeni viszonya változni fog, hasonlóképpen, mint a szerzeményi vagyon megváltásánál. Az időbeli korlát kiiktatása következtében az ági öröklés címén a szokásos mértékű berendezési és felszerelési tárgyakra támasztott igényre irányuló keresetek, illetve perek megszűnnek. Mivel a törvény a méltányos érdekek figyelembe vételét előírja a megváltásnál, a jövőben előfordulhatnak olyan esetek, ahol a megváltási kérelem elutasításra kerül méltányos érdek sérelmére való hivatkozás miatt.

III.6. Az ági öröklésből kivont vagyon

Az 1959. évi IV. törvény 613. § tartalmazza a rendelkezést a nem ági vagyonnak számító hagyatéki részekről, illetve ahhoz kapcsolódó szabályokról. A törvény nem engedi meg az ági vagyontárgyak szurrogációját, azaz az ági vagyontárgy helyébe lépett vagy az ági vagyontárgy értékén vásárolt vagyontárgy nem lesz ági vagyon. A túlélő házastárs öröklési jogi helyzete szempontjából relevánsabb rendelkezés, hogy a szokásos mértékű berendezési és felszerelési tárgyakra a házastárssal szemben nem lehet ági öröklés címén igény támasztani, amennyiben az özvegy és az örökhagyó legalább tizenöt évig házasságban élt.

A szokásos mérték szubjektív tényező, az adott személyek életviteléhez, szokásaihoz, anyagi helyzetükhöz mérten lehet megállapítani egyedileg. Adott esetben a mérlegelendő szempontok közé tartozhat az örökhagyó, illetve az özvegy foglalkozása, mivel elképzelhető, hogy munkavégzésükhöz fontos vagyontárgy objektív mércével nem számítana szokásos mértékűnek, azonban az ő esetükben oda sorolható. A tizenöt éve fennálló házasság szabályának alapja, hogy az érintett vagyontárgyak hozzá tartoznak a túlélő házastárs megszokott környezetéhez, és az életkörülményeinek az

örökhagyó halála után való biztosításához szükségesek. Az időpont, hogy mikor szerezte meg az adott vagyontárgyat az örökhagyó a felmenőtől, irreleváns a szabály szempontjából.

Az új Ptk. az ági öröklésből kivont vagyon kérdésében hozott változásokat elődjéhez képest. Az új törvény ugyanis megengedi az ági vagyontárgyak redintegrációját, azaz ági vagyon részét képezheti olyan vagyontárgy is, amelyet ági vagyontárgy értékén vásároltak. Az özvegy szempontjából lényegesebb változtatás, hogy a szokásos mértékű berendezési és felszerelési tárgyakra az ági öröklési igényt a törvény időkorlát meghatározása nélkül kizárja. Azaz akármennyi időn keresztül élt házasságban az örökhagyó és a házastársa, az ági vagyontárgyak megjelölt köre mindenképpen a házastárs tulajdonába kerül.

A redintegrációt a korábbi Ptk. idején a PK 81. számú állásfoglalás részben engedélyezte, amely szerint „ági jellegű az az örökhagyó által megvásárolt ingatlan, amelynek vételárát az örökhagyó édesanyja fizette ki”. A korábbi Ptk. és az idézett állásfoglalás gyakorlatilag részben ellentétes tételeket fogalmazott meg, az új Ptk. ezért helyrehozza az ellentmondást, és a tilalmazással szemben dönt.

A szokásos mértékű berendezési és felszerelési tárgyakkal szemben ági öröklés címén támasztott öröklési igény időkorlátjának megszüntetése a túlélő házastárs érdekeit védi.

A szurrogáció, vagy redintegráció engedélyezése álláspontom szerint a jövőben bonyolíthatja az ági vagyontárgyak összetételét. Ugyanis bizonyítási nehézségeket okozhat az a tény, hogy az adott vagyontárgy értékének mekkora részét teszi ki a már meg nem lévő ági vagyontárgy, illetve az ági örökség értéke a helyébe lépő vagyontárgy értékével megegyező-e. Lehetséges társadalmon belüli változás, hogy a rövid időtartamú házasság utáni öröklés során az ági örökösök öröklési igényének kizártságát igazságtalanságként élik meg az ági örökösök, így ez az ő kapcsolatukat a túlélő házastárssal szemben negatív irányba sodorja.

III.7. Öröklés az örökbefogadott után

A korábbi Polgári Törvénykönyv úgy rendelkezett örökbefogadott örökhagyó esetén, hogy elsősorban az örökbefogadott túlélő házastársa, illetve leszármazói örökölnék. Házastárs illetve leszármazók hiánya esetén örökölték az örökbefogadó szülők, és azok rokonai. Az örökbefogadó szülők és azok rokonai hiányában örökölnék az örökbefogadott örökhagyó vér szerinti rokonai³².

A túlélő házastárs szempontjából annak van relevanciája, hogy mindenképpen az örökbefogadó szülők előtt örököl, az öröklési rendből következően velük egyszerre nem örököl, azaz leszármazók hiányában, de az örökbefogadó szülők megléte mellett az egész hagyaték az örökbefogadott örökhagyó özvegyére száll.

³² 1959. évi IV. törvény 617. § (3), (4)

A jelenleg hatályos Ptk- ban e téren is találkozhatunk az özvegy öröklési jogi helyzetét érintő változással. Az új szabály szerint az örökbefogadott örökhagyó után házastársa és leszármazói örökölnék, leszármazó hiányában házastársa és örökbefogadó szülei, leszármazó és házastárs hiányában örökbefogadó szülei és azok rokonai, ezen személyek hiányában az örökhagyó vér szerinti rokonai örökölnék, akkor, ha az örökbefogadás az örökbefogadott egyenes ágbeli felmenő rokona, testvére, illetve felmenőjének más leszármazója által történt³³.

Az örökbefogadó szülők, illetve azok rokonai kizárólag akkor örökölnék, ha az örökbefogadás fennállt a hagyaték megnyílásának pillanatában.

A korábbi szabályokhoz képest az özvegyet az a változás érinti, hogy az örökbefogadott leszármazójának hiányában együtt örököl az örökbefogadó szülőkkel. Amíg a régi Ptk. alapján a hagyaték egészét leszármazók hiányában a túlélő házastárs kapta volna, addig az új Ptk. alapján a hagyatékot hasonló helyzetben meg kell osztania az örökbefogadó szülőkkel.

IV. Kötelesrész

IV.1. A kötelesrész mértéke

Az '59-es Ptk. 665. § alapján a kötelesrész mértéke leszármazók, illetve szülők esetén a törvényes öröklés esetén nekik jutó törvényes örökrész fele. Amennyiben a túlélő házastársat törvényes örökös minőségében haszonélvezeti jog illeti meg, akkor a neki jutó kötelesrész a haszonélvezeti jognak olyan korlátozott mértéke, amely szükségleteit biztosítja, illetve figyelembe kell venni munkával szerzett jövedelmét is. Amennyiben nincs haszonélvezeti joga, a házastársat a törvényes örökrész fele illeti meg³⁴.

Mint látható, a kötelesrész mértéke a túlélő házastárs szempontjából haszonélvezet- és állagöröklés esetén eltérő, mivel a házastárs kötelesrésze ahhoz igazodik, ami a házastársnak törvényes örökös minőségében jutna³⁵. A kötelesrész mértékének megállapításánál is az volt a jogalkotó célja, hogy a házastárs megélhetése az örökhagyó halála után is biztosított legyen, függetlenül attól, hogy végrendeletéből adott esetben kihagyta az örökhagyó. A bírói gyakorlatban is megjelent ez a törekvés, többek között egy Legfelsőbb bírósági törvényességi határozatban, amely a következőképpen rendelkezik: „A korlátozott haszonélvezet terjedelmének (arányának) megállapításánál figyelemmel kell lenni arra, hogy a házastárs részére az örökhagyóval közösen lakott lakás használatát, illetőleg hasznosítását - amennyiben az a jogos lakásigény mértékét nem haladja meg - biztosítani kell.”³⁶

³³ Ptk. 7:73. § (1), (2)

³⁴ korábbi Ptk. 665. § (2)

³⁵ BH1996. 426.

³⁶ Gellért (szerk.), 2001, 2350.o.

Az új Ptk. a kötelesrész mértékét a törvényes örökrész harmadára csökkenti. A túlélő házastárs által örökölt haszonélvezeti jog mellett kötelesrész gyanánt olyan korlátozott mértékű haszonélvezet illeti meg, amely szükségleteit biztosítja, figyelembe véve az általa örökölt vagyontárgyakat³⁷. A haszonélvezetet törvényes örökségként öröklő özvegy úgy is igényelheti az őt megillető kötelesrészt, mintha haszonélvezeti jogát megváltották volna³⁸.

A kötelesrészi igény alapvetően sérti az örökhagyó szabad végrendelezési akaratának érvényesítését. A kötelesrész mértékének csökkentésével az új törvény hatálybalépésétől kezdve az örökhagyó a vagyonának nagyobb része felett rendelkezhet szabadon, mint a korábbi rendszerben.

Az özvegy helyzetét számos változás érte a kötelesrész mértékét illetően megváltozott öröklési jogi státuszát illetően. Mivel leszármazók hiányában a túlélő házastárs a szülőkkel osztozik a hagyatékon, kötelesrészének alapja és mértéke csökkenni fog. Ilyen esetben a kötelesrész alapjának kiszámításánál az örökhagyóval közösen lakott lakás és ahhoz tartozó berendezési és felszerelési tárgyak értékét, valamint a fennmaradó hagyaték felének értékét kell alapul venni, nem az egész hagyaték értékét³⁹. Az új rendelkezés nem említi - ezért nem kell figyelembe venni - a házastárs saját vagyonát és munkájának eredményét a haszonélvezeti jogára tekintettel megállapítandó kötelesrész mértékének kiszámításánál. Ennek a szabálynak az eltörlését a jogalkotó azzal magyarázza, hogy a haszonélvezeti jog nem korlátozható a túlélő házastárs minimális szükségleteire, mivel nem tartási igény⁴⁰. Az új szabály - miszerint az özvegy igényelheti a kötelesrészét olyan formában is, mintha haszonélvezetét megváltották volna - lehetővé teszi, hogy a túlélő házastárs kötelesrész jogcímén állagot örököljön. Az özvegyi haszonélvezeti jog megváltása során a házastársnak egy gyermekrész jár, azonban a kötelesrész mértékének számításánál a gyermekrész egyharmada fogja az özvegy kötelesrészi igényét képezni.

Az idén hatályba lépett változások során a túlélő házastárs a jövőben kötelesrészi igény keretei között mindenképpen kevesebb részt fog kapni a hagyatékból. A kötelesrész új formában történő igénylése során kérdés, hogy a megváltás szabályainál található „méltányos érdekek figyelembe vétele” érvényes-e, azaz egy esetleges jogvitában az ellenérdekelt fél hivatkozhat-e erre a szabályra. A kötelesrész mértékéről szóló szakasz ugyan nem említi, azonban lehetséges, hogy ilyen esetben a megváltásra irányadó szabályok egészét érvényesnek fogja tekinteni a bírói gyakorlat az ilyen esetekre is.

V. Záró gondolatok

A végintézkedésen alapuló öröklés szabályozása korszerű és modernnek mondható, és a törvénybeli elhelyezkedése miatt is (megelőzi a törvényes öröklést) ténylegesen nagyobb

³⁷ Új Ptk. 7:82. § (2)

³⁸ Új Ptk. 7:82. § (3)

³⁹ Vékás (szerk.), 2013, 1024.o.

⁴⁰ Vékás, 2008, 327.o.

hangsúlyt kap az örökhagyó akarata, és szinte minden lényegest, amit a bírói gyakorlat kialakított, beépítette.

A törvényes öröklés szabályai fölöslegesen bonyolultak és nem igazán életszerűek, pontosabban számos esetben magukban hordják a jogvitát.

Tehát az öröklési jogi viták száma, súlya át fog tevődni a törvényes öröklési szabályokból származó visszas élethelyzetek rendezésére. Meglátásom szerint a törvényes öröklési fejezet egyes részei a jövőben jogalkotói módosítást, és/vagy bírói gyakorlat általi korrigálást igényelnek a potenciális gyakori és könnyen elinduló jogviták kiküszöbölése végett.

A kötelesrésznél tárgyalt változások meglátásom szerint jobban alkalmazkodnak az igényekhez, az örökhagyó szabad végrendelezési akarata az új szabályozás következtében a korábbiakhoz képest kisebb mértékben sérül.

VI. Irodalomjegyzék

- 2013. évi V. törvény
- 1959. évi IV. törvény
- a házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény
- a hagyatéki eljárásról szóló 2010. évi XXXVIII. törvény
- a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény indoklása
- Gellért György (szerk.): A Polgári Törvénykönyv magyarázata, Budapest, 2001, KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft.
- Vékás Lajos (szerk.): A Polgári Törvénykönyv magyarázatokkal, Budapest, 2013, Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft
- Petrik Ferenc (szerk.): Polgári jog - Kommentár a gyakorlat számára, Budapest, 2013
- Gadó - Németh - Sáriné: Ptk. Fordítókulcs, Budapest, 2013, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft
- Vékás Lajos: Parerga - dolgozatok az új Polgári Törvénykönyv tervezetéhez, Budapest, 2008, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.
- Weiss Emilia: A Ptk. öröklési jogi könyvének koncepciója, PJK, 2001/6.
- Ruzsicska Yvette: Házasságok, válások, és az élettársi kapcsolatok viszonya a gyermekvállalással
- PK 82. számú állásfoglalás
- PK 84. számú állásfoglalás
- BH1986. 233
- BH1996. 426.
- BH1979. 367.